ПОЛЬСКИЙ ЯЗЫК

Польша во время правления Болеслава I Храброго
(992—1025)
Познань Столицы Польши
Гданьск Другие города
Границы Польши к 1025 году
Границы других государств и земель
Территория Польши к 992 году
Земли вошедшие в состав Польши с 922 года
Земли временно входившие в состав Польши
0 50 100 км
Балтийское море
Аркона
Вольгаст
Ретра
Колобжег
Славно
Слупск
Гданьск
Камень
Волин
Бялогард
Старогард
Трусо
Рай
Помезания
Пруссы
Поморье
(польск. до ок. 1007)
Щецин
Старгард
Хелмно
Велеты
Пыжице
Цедыня
Велень
Уйсьце
Накло
Гжебск
Визна
Свенцк
Санток
Рогозьно
Лекно
Крушвица
Могильно
Гнезно
Тшемешно
Влоцлавек
Плоцк
Пултуск
Любуш
Мендзыжеч
Познань
Острув-Ледницы
Геч
Лонд
Дрохичин
Брест
(польск. 1018—1022)
Киевская
Русь
Кросно
Лужичане
Любуша
Хошебуз
Добрилуг
Немча
Ленчица
Черск
Польша
Бела Гора
(польск. с 1002)
Жары
Бытом
Глогув
Калиш
Серадз
Иновлудз
Стреле
Мишны
Мильчане
Будишин
Илава
Болеславец
Розпша
Люблин
Мейсен
(польск. в 1002)
Влень
Легница
Вроцлав
Свины
Рычин
Свидница
Немча
Волынь
Владимир
Луцк
Червен
Литомержице
Бардо
Ополе
Сандомир
Белз
Жатец
Клодзко
Вислица
Леви Градец
Прага
Вышеград
Либице
Градец
Бытом
Краков
Тынец
Рацибуж
Величка
Червенские города
(польск. с 1008)
Сазава
Чехия
(польск. 1003—1004)
Пльзень
Гродзец
Тешин
Чхув
Беч
Сонч
Пшемысль
Оломоуц
Санок
Хынув
Нетолице
Брно
Галич
Дудлебы
Моравия
(польск. с 1003)
Скалка
Тренчин
Спишски Град
Словакия
(польск. с 1003)
Солни Град
Рабс
Зноймо
Пассау
Зволен
Ужгород
Линц
Земплин
Вельс
Штайр
Мельк
Вена
Девин
Нитра
Пожонь
Борсова
Восточная марка
Эгер
Шатмар
Эстергом
Вац
Шопрон
Раб
Буда
Венгрия

POLSKA ZA PANOWANIA KAZIMIERZA III WIELKIEGO
(1333 - 1370)
KRAKÓW Stolica Polski
Poznań Pozostałe miejscowości
Granice Polski w 1370 r.
Granice ziem i państw pozostałych
Ziemie odziedziczone przez Kazimierza III Wielkiego
Terytoria lenne w 1333 r. wcielone później do Królestwa Polskiego
Ziemie przyłączone przez Kazimierza III Wielkiego
Ziemie zhołdowane przez Kazimierza III Wielkiego
(1339) Rok inkorporacji
[1366] Rok zhołdowania (lub oddania w lenno)
0 50 100 km
Morze Bałtyckie
PAŃSTWO ZAKONU KRZYŻACKIEGO
WIELKIE KSIĘSTWO LITEWSKIE
KRÓLESTWO POLSKIE
KRÓLESTWO CZECH
KRÓLESTWO WĘGIER
Księstwa
Śląskie
(lenna czeskie)
Brandenburgia
Dolne Łużyce
Księstwo Wołogoskie
Księstwo Szczecińskie
Nowa Marchia
Księstwo bp. kamińskiego
Kujawy inowrocławskie [1337] (1364)
Kujawy brzeskie (1343)
Ziemia Dobrzyńska [1343] (1352)
Ziemia Płocka (1351)
Ziemia Zakroczymska (1351)
Ziemia Wiska (1351)
Ziemia Sochaczewska (1381)
Ziemia Łęczycka (1352)
Ziemia Sieradzka (1339)
Ziemia Wieluńska (1339)
(1368)
[1365]
(1343)
(1341-56)
[1351]
Ks. Włodzimierskie [1366]
Ks. Chełmsko-Bełskie [1366]
Ziemia Krzemieniecka [1352]? (1366)
Ziemia Przemyska (do 1345)
Ziemia Halicka (1349)
Podole [1366]
Księstwo Kijowskie (od 1363 litewskie)
Hospodarstwo Mołdawskie (do 1359 lenno węgierskie)
KRAKÓW

POLSKA I LITWA
ZA PANOWANIA WŁADYSŁAWA II JAGIEŁŁY
(1386 - 1434)
KRAKÓW Stolica Polski
Poznań Pozostałe miejscowości
Granice Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego w 1434 r.
Granice ziem i państw pozostałych
Królestwo Polskie
Lenna Królestwa Polskiego
Wielkie Księstwo Litewskie
Ziemie przyłączone do Wielkiego Księstwa Litewskiego
Lenna Wielkiego Księstwa Litewskiego
0 50 100 km
KRÓLESTWO SZWECJI
KRÓLESTWO DANII
Morze Bałtyckie
Morze Czarne
Republika Nowogrodzka
(1389-1392 oraz 1407-1412 lenno polskie)
Republika Pskowska
Wielkie Księstwo Moskiewskie
(wasal Złotej Ordy)
Księstwa Ruskie
(wasale Złotej Ordy)
ZŁOTA ORDA
PAŃSTWO ZAKONU KRZYŻACKIEGO
WIELKIE KSIĘSTWO LITEWSKIE
KRÓLESTWO POLSKIE
Księstwa Śląskie
KRÓLESTWO CZECH
KRÓLESTWO WĘGIER
Hospodarstwo Mołdawskie
(od 1387)
Hospodarstwo Wołoskie
Chanat Krymski
Żmudź
(1398-1422 krzyż.)
Księstwo Słupskie
(od 1390)
Starostwo Spiskie
(od 1412)
Haspal
Rewal
Pamawa
Felin
Dorpat
Alensburg
Wolmar
Wenden
Pilten
Goldynga
Ryga
Mitawa
Lipawa
Memel
Wornie
Telsze
Połąga
Poswol
Szawle
Rosienie
Upita
Dyneburg
Rzeżyca
Lucyn
Ragneta
Królewiec
Pucko
Słupsk
Lębork
Gdańsk
Tczew
Bytów
Kołobrzeg
Koszalin
Kamień
Świdwin
Biały Bór
Szczecinek
Chojnice
Tuchola
Malbork
Elbląg
Frombork
Braniewo
Balga
Welawa
Wystruć
Orneta
Rastembork
Olsztyn
Kwidzyn
Grudziądz
Lubawa
Świecie
Chełmno
Brodnica
Nibork
Toruń
Nakło
Złotów
Wałcz
Szczecin
Stargard
Drawsko
Czaplinek
Choszczno
Chojna
Kostrzyn
Wieleń
Szamotuły
Międzyrzecz
Trzemeszno
Inowrocław
Włocławek
Brześć
Dobrzyń
Plock
Ciechanów
Łomża
Wizna
Goniądz
Rajgród
Sejny
Grodno
Kowno
Troki
Wilno
Oszmiana
Olita
Merecz
Lida
Zasław
Minsk
Krewo
Borysów
Druck
Mohylew
Krzyczew
Mścisław
Rosław
Orsza
Smoleńsk
Czaśniki
Witebsk
Dzisna
Kozian
Połock
Dryssa
Sitno
Ozieryszcze
Uświat
Wieliż
Newel
Siebież
Ostry
Wielkie Łuki
Toropiec
Biała
Rżew
Wiaźma
Dorohobuż
Masalsk
Mezeck
Worotynsk
Kozielsk
Odojew
Kaługa
Tuła
Moskwa
Możajsk
Kołomna
Perejasław Riazański
Briańsk
Karaczew
Orzeł
Nowosil
Jelec
Poczep
Trubczewsk
Starodub
Radochoszcz
Homel
Rzeczyca
Nowogród Siewierski
Kursk
Rylsk
Putywl
Baturyn
Czernihów
Lubecz
Brahin
Mozyrz
Turów
Pinsk
Kobryń
Brześć
Mielnik
Drohiczyn
Bielsk
Słonim
Ostrów
Kleck
Słuck
Bobrujsk
Świsłocz
Nowogródek
Wołkowysk
Knyszyn
Łuków
Rawa
Warka
Łowicz
Łęczyca
Warszawa
Włocławek
Kalisz
Sieradz
Wolborz
Opoczno
Piotrków
Radom
Iłża
Lublin
Chełm
Parczew
Checiny
Opatów
Sandomierz
Goraj
Włodzimierz
Łuck
Równe
Zwiahel
Żytomierz
Kijów
Perejasław
Trechtymirów
Łubne
Połtawa
Ostrog
Zasław
Krzemieniec
Sokal
Peremyl
Belz
Lubaczów
Busk
Berdyczów
Biała Cerkiew
Kaniów
Olszanica
Korsuń
Czerkasy
Krzemieńczuk
Czehryn
Zwinogródka
Winnica
Międzybóż
Trembowla
Lwów
Gródek
Sambor
Przemyśl
Sanok
Krosno
Jasło
Biecz
Nowy Sącz
Nowy Targ
Tarnów
Rzeszów
Jarosław
Bochnia
Zator
Oświęcim
Bielsko
Cieszyn
Racibórz
Olkusz
Wiślica
KRAKÓW
Siewierz
Bytom
Kluczbork
Nysa
Koźle
Kamjów
Opole
Klodzko
Ziębice
Oleśnica
Namysłów
Wrocław
Świdnica
Jawor
Żytawa
Wieluń
Głogów
Legnica
Żagań
Zgorzelec
Świebodzin
Zielona Góra
Poznań
Środa
Pyzdry
Koło
Kościan
Wschowa
Szamotuły
Międzyrzecz
Frankfurt
Lubusz
Brandenburgia
Pardubice
Litomyśl
Opawa
Olomuniec
Brno
Trenczyn
Wiedeń
Preszburg
Nitra
Zwoleń
Koszyce
Zemplin
Ungwar
Munkacz
Tokaj
Miszkolc
Chust
Hatvan
Szopron
Ostrzyhom
Buda
Peszt
Weszprem
Debreczyn
Wielki Waradyn
Koloszwar
Temeszwar
Braszów
Halicz
Kołomyja
Skała
Czerwonogród
Kamieniec Podolski
Mohylów
Chocim
Czerniowce
Suczawa
Jassy
Bałta
Sawran
Jahorlik
Chadżybej
Białogród
Akerman
Kilja
Tiahin
Kara Kermen
Tawań
Perekop
Kercz
Tamań
Braclaw
Humań
Zwiahel

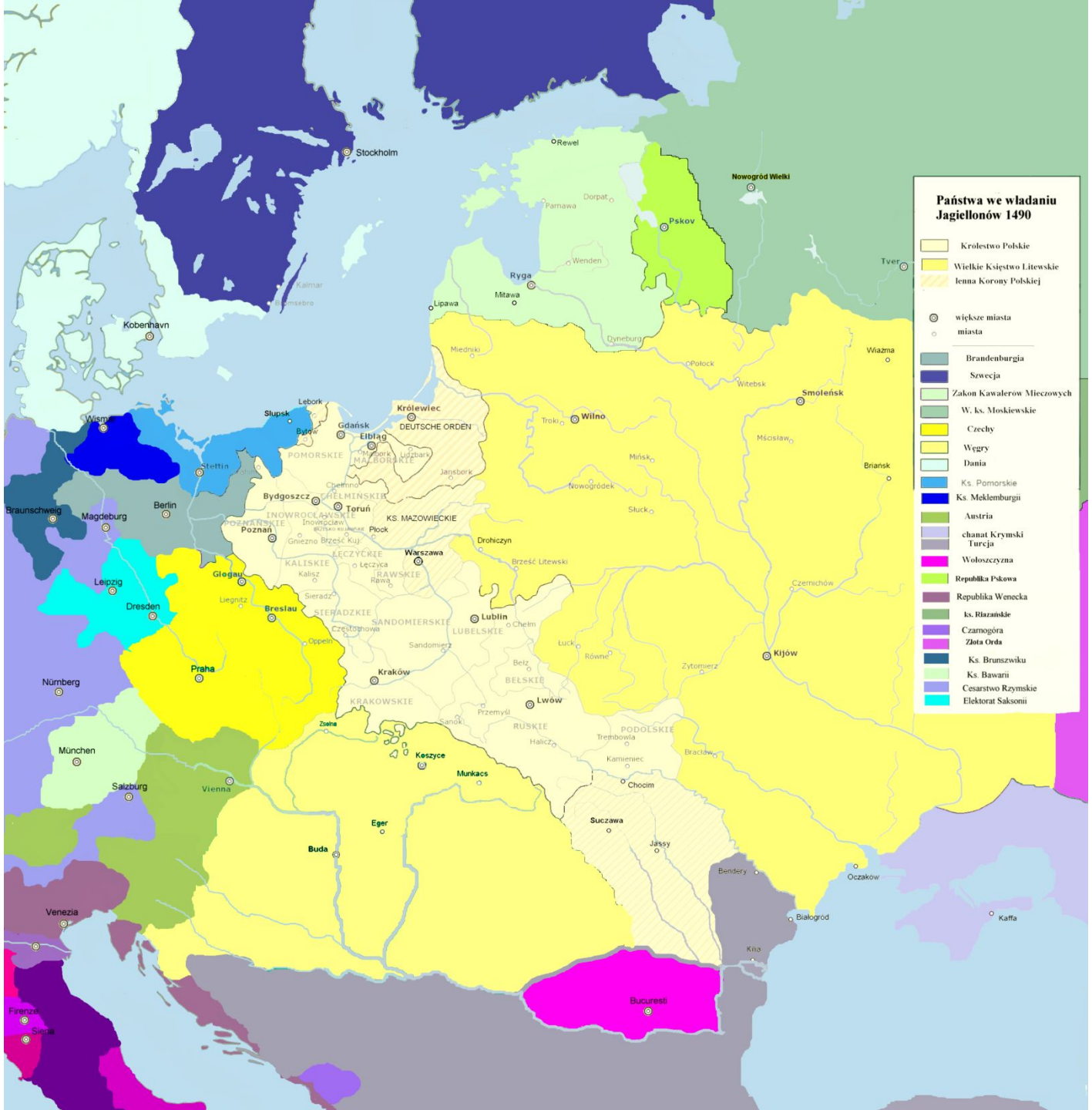
Państwa we władaniu Jagiellonów 1490
Królestwo Polskie
Wielkie Księstwo Litewskie
lenna Korony Polskiej
większe miasta
miasta
Brandenburgia
Szwecja
Zakon Kawalerów Mieczowych
W. ks. Moskiewskie
Czechy
Węgry
Dania
Ks. Pomorskie
Ks. Meklemburgii
Austria
chanat Krymski
Turcja
Wołoszczyzna
Republika Pskowa
Republika Wenecka
ks. Riazańskie
Czarnogóra
Złota Orda
Ks. Brunszwiku
Ks. Bawarii
Cesarstwo Rzymskie
Elektorat Saksonii
Stockholm
Rewel
Nowogród Wielki
Dorpat
Parnawa
Pskov
Tver
Wenden
Ryga
Mitawa
Lipawa
Kalmar
Kobenhavn
Dyneburg
Miedniki
Połock
Witebsk
Wiaźma
Smoleńsk
Lebork
Słupsk
Królewiec
DEUTSCHE ORDEN
Wismar
Gdańsk
Elbląg
Bytów
Malbork
Lidzbark
POMORSKIE
MAŁBORSKIE
Jansbork
Troki
Wilno
Mścisław
Mińsk
Briańsk
Stettin
Chełmno
Bydgoszcz
Toruń
CHEŁMIŃSKIE
Nowogródek
Słuck
Braunschweig
Magdeburg
Berlin
INOWROCŁAWSKIE
KS. MAZOWIECKIE
POZNAŃSKIE
Poznań
Inowrocław
Gniezno
Brześć Kuj.
Płock
Drohiczyn
Warszawa
LĘCZYCKIE
KALISKIE
Łęczyca
RAWSKIE
Kalisz
Rawa
Brześć Litewski
Głogau
Leipzig
Liegnitz
Dresden
Breslau
Sieradz
SIERADZKIE
Częstochowa
SANDOMIERSKIE
LUBELSKIE
Lublin
Chełm
Czernichów
Oppeln
Sandomierz
Łuck
Równe
Kijów
Zytomierz
Praha
Nürnberg
Kraków
BEŁSKIE
Bełz
KRAKOWSKIE
Lwów
Przemyśl
Sanok
Zgelna
RUSKIE
PODOLSKIE
Halicz
Trembowla
Kamieniec
Bracław
München
Keszyce
Munkacs
Chocim
Salzburg
Vienna
Suczawa
Eger
Jassy
Buda
Bendery
Oczaków
Białogród
Kaffa
Venezia
Kilia
Bucuresti
Firenze
Siena

Тобаго
1639—1693
Гамбия
1651—1661
Речь Посполитая в 1635
На карте показана республика в границах, охватывающих её наибольшую территорию
Королевство Польское и Великое княжество Литовское
Зависимые территории и колонии
Крупные города
Другие населённые пункты
Бранденбург
Швеция
Саксония
Османская империя
Габсбургская империя
Российское царство
Дания
Померания
Пернов
Дерпт
Дерптское
Перновское
Венден
Венденское
Псков
Тверь
Пилтене
Рига
Кальмар
Бремсебру
Либава
Митава
Курляндия
Инфлянты польские
Динабург
Жемайтское
Медники
Полоцкое
Полоцк
Витебское
Витебск
Смоленск
Смоленское
Мальборкское
Лемборк
Гданьск
Кёнигсберг
герцогство Пруссия
Бытув
Мальборк
Эльблонг
Лидзбарк
Штеттин
Драхим
Поморское
Варминское
Янсборк
Троки
Вильна
Трокское
Виленское
Минск
Минское
Мстиславль
Мстиславское
Новогрудок
Слуцк
Новогрудское
Хелмно
Хелмненское
Быдгощ
Торунь
Иноврацлав
Иноврацлавское
Гнезно
Бжесць-Куявское
Бжесць-Куявский
Плоцкое
Плоцк
Познанское
Познань
Калишское
Ленчицкое
Равское
Варшава
Мазовецкое
Подляшское
Дрохичин
Берестье
Берестейское
Черниговское
Чернигов
Ленчица
Калиш
Рава
Серадз
Серадзкое
Глогау
Лигниц
Бреслау
Оппельн
Сандомирское
Люблинское
Люблин
Хелм
Ченстохова
Сандомир
Луцк
Ровно
Волынское
Белз
Белзское
Киев
Житомир
Краков
Краковское
Куттенберг
Пшемысль
Львов
Русское
Киевское
Санок
Жилина
Спиш
Галич
Теребовля
Подольское
Каменец
Брацлавское
Брацлав
Кошице
Вена
Мункач

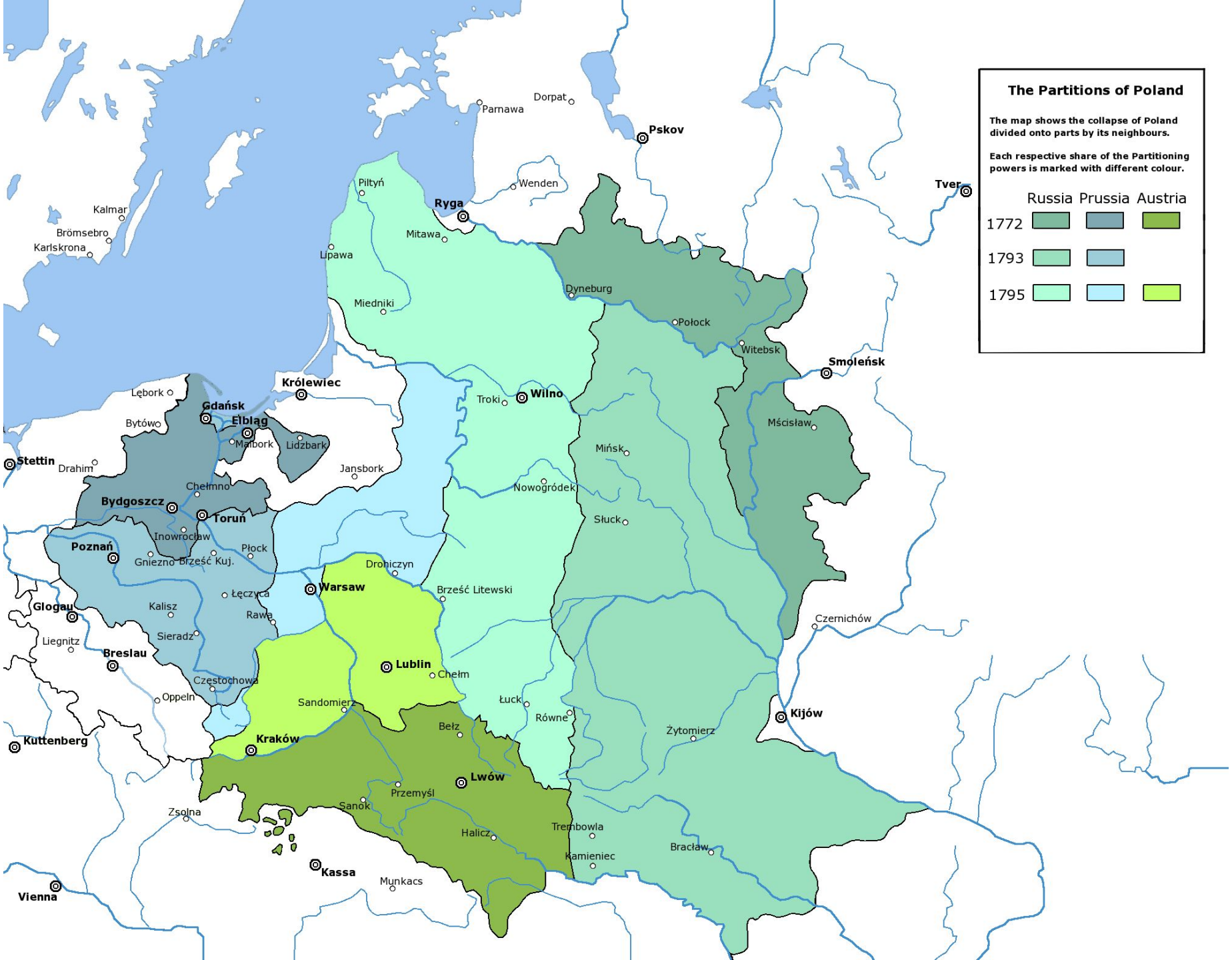
The Partitions of Poland
The map shows the collapse of Poland divided onto parts by its neighbours.
Each respective share of the Partitioning powers is marked with different colour.
Russia Prussia Austria
1772
1793
1795
Dorpat
Parnawa
Pskov
Tver
Wenden
Piltyń
Ryga
Mitawa
Lipawa
Miedniki
Kalmar
Brömsebro
Karlskrona
Dyneburg
Połock
Witebsk
Smoleńsk
Królewiec
Lębork
Gdańsk
Elbląg
Bytów
Malbork
Lidzbark
Troki
Wilno
Mścisław
Mińsk
Stettin
Drahim
Jansbork
Chełmno
Nowogródek
Bydgoszcz
Toruń
Słuck
Inowrocław
Poznań
Płock
Gniezno
Brześć Kuj.
Droniczyn
Warsaw
Brześć Litewski
Łęczyca
Glogau
Kalisz
Rawa
Czernichów
Liegnitz
Sieradz
Breslau
Lublin
Chełm
Częstochowa
Oppeln
Sandomierz
Łuck
Równe
Kijów
Żytomierz
Kuttenberg
Kraków
Bełz
Lwów
Przemyśl
Sanok
Zsolna
Halicz
Trembowla
Kamieniec
Bracław
Kassa
Munkacs
Vienna

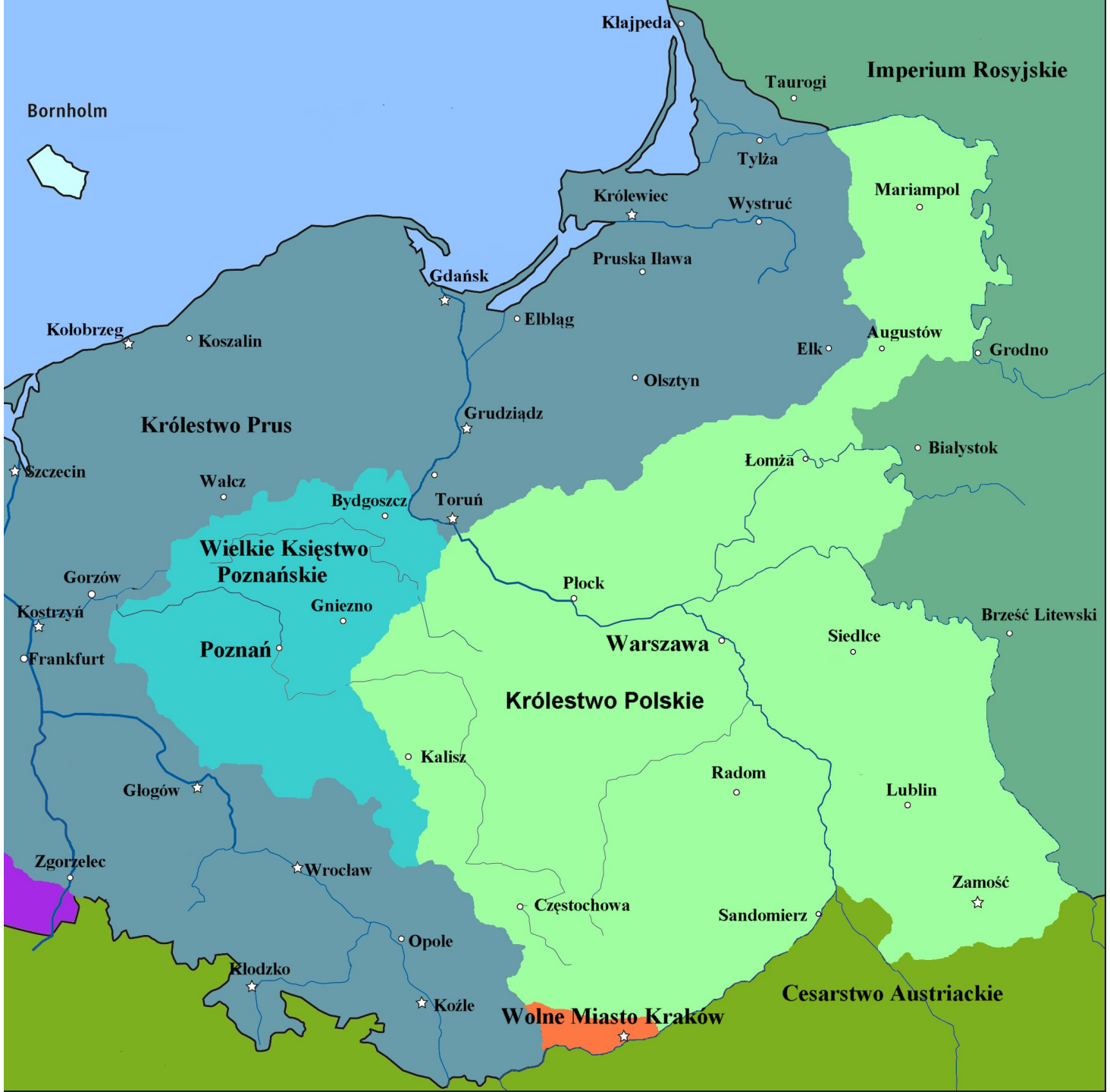
Klajpeda
Imperium Rosyjskie
Taurogi
Bornholm
Tylża
Królewiec
Wystruć
Mariampol
Pruska Iława
Gdańsk
Elbląg
Kolobrzeg
Koszalin
Augustów
Elk
Grodno
Olsztyn
Grudziądz
Królestwo Prus
Białystok
Łomża
Szczecin
Walcz
Bydgoszcz
Toruń
Wielkie Księstwo Poznańskie
Gorzów
Plock
Kostrzyń
Gniezno
Brześć Litewski
Siedlce
Frankfurt
Poznań
Warszawa
Królestwo Polskie
Kalisz
Radom
Głogów
Lublin
Zgorzelec
Wrocław
Zamość
Częstochowa
Sandomierz
Opole
Kłodzko
Cesarstwo Austriackie
Koźle
Wolne Miasto Kraków

ПЕРИОДИЗАЦИЯ

1) дописьменный период — до середины XII в.;

2) древнепольский (старопольский) период — с середины XII до конца XV — начала XVI в.;

3) среднепольский период — с начала XVI до середины или третьей четверти XVIII в.

4) новопольский период — со второй половины XVIII в. до наших дней.

ДОПИСЬМЕННЫЙ ПЕРИОД

1. лехитская перегласовка
перед твердыми переднеязычными согласными (t, d, s, z, n, r, l)

***ě > a, *e > o,*ę > ǫ, *r̥’ > r̥, * l̥’ > l̥**

*lěto > lato ‘лето’, *žena > żona ‘жена’
Гнезненская булла: Boranta (ср. Борѧта)

2. *r̥’ > ir(’), *l̥’ > il’, *r̥ > ar, *l̥> e/o/u + l
после губных

*tvr̥’dъ > tvr̥dъ > twardy ‘твёрдый’ (ср. без перегласовки twierdzić ‘твердить’ из др.-польск. twirdzić);
*ml̥’čati > milczeć ‘молчать’, *ml̥viti > польск. mówić ‘говорить’ (из др.-польск. mołwić, ср. рус. молвить).

3. контракция

*obličьje > oblicze ‘обличье’, *grěšьnoje (местоименная форма им. и вин. п. ед. ч. ср. р. прил.) > grzeszne ‘грешное’ (ср. др.-польск. grzesznee).

4. ъ̑ = ь̑ > e
Гнезненская булла: Quatec (= kv’atek < *květъkъ, ср. рус. цветок); len ‘лён’ (< *lьnъ), pies ‘пёс’ (< *pьsъ).
5. заместительное продление гласных в результате утраты слабых редуцированных
*vozъ > vōz, ср. др.-польск. написание wooz, совр. wóz ‘воз’.

ДРЕВНЕПОЛЬСКИЙ ПЕРИОД

1. изменение бывших долгих гласных в так называемые «суженные», или «склоненные» (польск. ścieśnione, pochylone) ė (e^i), ȯ (o^u), å;
2. совпадение носовых *ę и *ǫ в одном гласном типа $ą^o$ или $ą^e$

Литературный язык: краткие носовые > ę; долгие носовые > сокращение > ǫ

3. развитие в части диалектов и литературном языке так называемого «расщепленного» произношения носовых гласных перед смычными согласными;
4. изменение палатализованных переднеязычных согласных s’, z’, t’, d’ в среднеязычные палатальные шипящие, а также развитие шипящего призвука у r’ > ř’;
5. установление фиксированного ударения.
6. перегруппировка типов склонения сущ. под влиянием категории рода: мужской тип (с бывшими основами на -ŏ, -jŏ, -ŭ), женский тип (с бывшими основами на -ā, -jā, -ĭ), средний тип (с бывшими основами на -ŏ, -jŏ и на согласный);
7. вытеснение кратких именных форм прилагательных и причастий полными;
8. развитие из форм перфекта новых форм прошедшего времени типа wyszedł jeśm > wyszedłem ‘я вышел’, przyszli jeśmy > przyszliśmy ‘мы пришли’.

Гнезненская булла 1136 г.

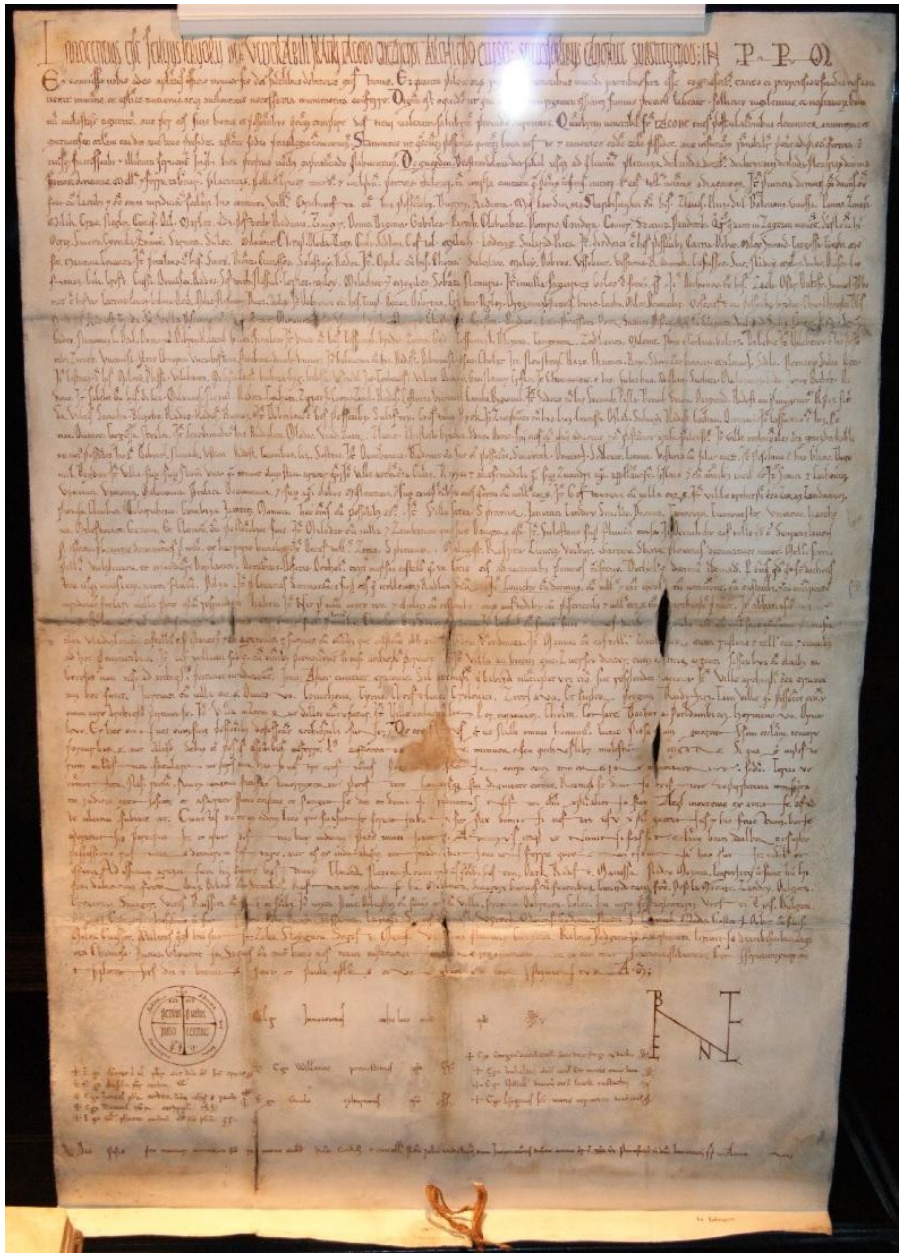

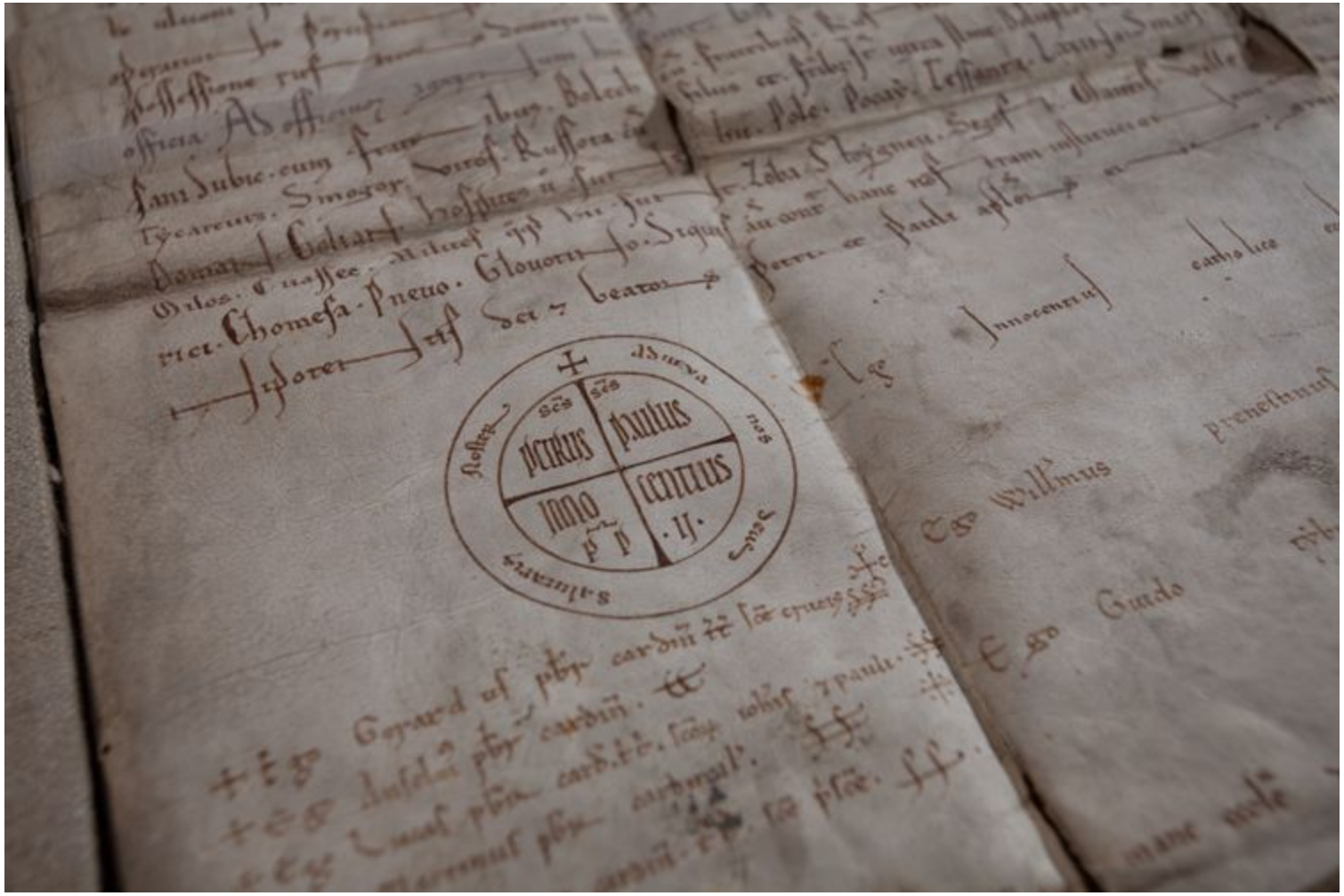
PETRUS
PAULUS
IOHO
CENTELLUS
Innocentius
Willmus
Guido

Свентокшиские проповеди (Kazania świętokrzyskie) XIV в.

СВЕНТОКШИСКИЕ ПРОПОВЕДИ (XIV в.)

ť > ć, ď > dź: zbauicel = zbawiciel, smircy = śmirci

Аорист и имперфект

videh (=widziech, *viděxъ)
sedese (=siedziesze, *sěděaše)
postaui (=postawi, *postavi)
idehø (=idziechą, *jьdexǫ)

Перфект

uslusal = usłuszał (совр. usłyszał), но sø uslisely = są usłyszeli (совр. usłyszeli)

Лексика

wrzemię — «время» (совр. czas);
chociał — «хотел» (совр. chciał);
kłodnik — «узник» (совр. więzień);
kaki — «какой» (совр. jaki);
tet — «этот» (совр. ten).

Флорианская псалтырь (Psałterz floriański) XIV в.

Propterea confitebor tibi
in nationibus domine · et
nomini tuo psallam di
cam

Darum sprowadag se wo
tobe whidroch gospodne · i
ywcznu vmcznu psalm bo
do molwic

Domine bekenne ich
dir in den geslechtin got · vn
de dyne namen den zalm
spreche ich

Magnificans salutes re
gis eius · et faciens misericor
diam christo suo dauid :
et usque in sempiternum semi
ni eius

Ich kortznoch zbawena
czola iego · yczno miloserdze
pomazanicziu swemu dawi
dowi y plodu iego atz nawek

Erlosende dy erlosungen
sines kunges vnde tunde dy
barmcherczikeyt syme ge
salbetin dauid · vnde syme
some bis in ewin

Coeli enarrant glori
am dei · et opera m
anuum eius annunciat
firmamentum

Nebosa wypowadaio sla
wo boszo · a sluczky roku ie
go powadaio szwerdzenie

Y hymele sagen dy ere
gotis · vnde dy weik sinen
hende kundyget das feste
runge

Dies diei eructat verbum
et nox nocti indicat scien
tiam

Den dnowi wirzigа sla
wo · a noc noczy vkazuge
nauk

Non sunt loquele neque
sermones · quorum non au
diantur voces eorum

Nec molw any powesey
gichse vesliczch bicho glosso
we gich

СРЕДНЕПОЛЬСКИЙ ПЕРИОД

1. окончательное становление парокситонического ударения;
2. совпадение «суженных» гласных с «чистыми»: å > a, ė > e, ȯ > u (в литературном языке);
3. отвердение свистящих c’, ʒ’, шипящих š’, ž’, č’, ǯ’ и дрожаще-шипящего ř’ (с XVI в.);
4. ř’ > ř > ž/š;
5. отвердение губных в конце слова; изменение l > u (с XVII в.).
6. формирование категории одушевленности/неодушевленности и категории мужского лица (XVII–XVIII вв.);
7. установление склонения сущ., близкого к современному;
8. установление современной системы форм времен и наклонений в глаголе. Преобразование личных показателей сосл. накл. по типу форм прош. вр.: bych > bym ‘я бы’, bychom/bychmy > byśmy ‘мы бы’, bychą > by ‘они бы’.

Библия Я. Вуйка 1599 г.

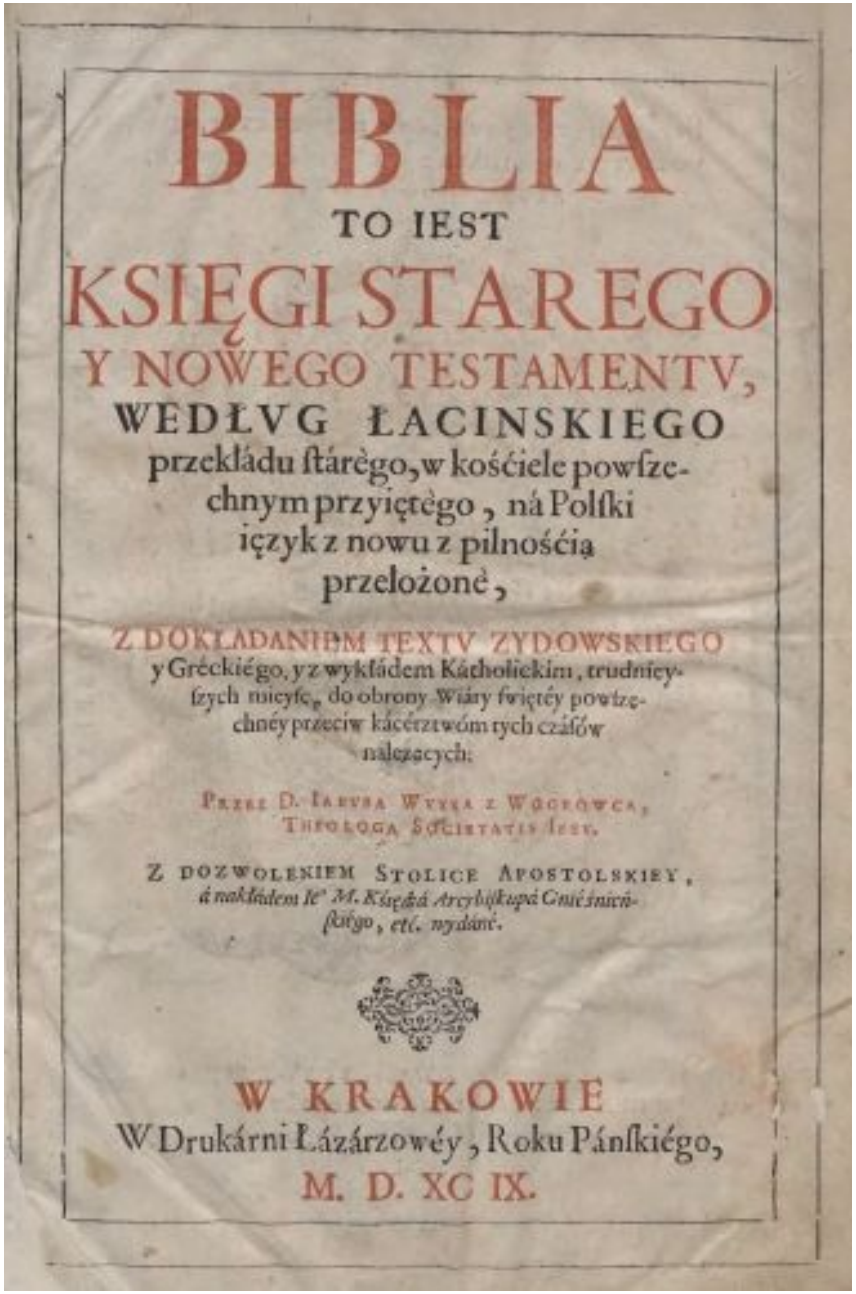

BIBLIA

TO IEST

KSIĘGI STAREGO

Y NOWEGO TESTAMENTV,

WEDŁVG ŁACINSKIEGO

przekłádu ſtárégo, w kośćiele powſzechnym przyiętégo, ná Polſki ięzyk z nowu z pilnośćią przełożoné,

Z DOKŁADANIEM TEXTV ZYDOWSKIEGO

y Gréckiégo, y z wykłádem Kátholickim, trudnieyſzych miejſc, do obrony Wiáry ſwiętéy powſzechnéy przeciw kácérſtwóm tych czáſów náleżących.

PRZEZ D. IAKVBA WYKA Z WOCHOWCA, THEOLOGA SOCIETATIS IESV.

Z POZWOLENIEM STOLICE APOSTOLSKIEY, á nakłádem Ie' M. Księżá Arcybiſkupá Gniéźnieńſkiégo, etc. wydáné.

W KRAKOWIE

W Drukárni Łázárzowéy, Roku Pánſkiégo,

M. D. XC IX.

буква	польское название	основной аллофон (МФА)	другие аллофоны	буква	польское название	основной аллофон (МФА)	другие аллофоны
A a	a	[a]		**M m**	em	[m]	
Ą ą	o nosowe	[ɔ̃ʷ]	[on],|[om]	**N n**	en	[n]	
B b	be	[b]	[p]	**Ń ń**	eń	[ɲ]	
C c	ce	͡[ts]	͡[dz]	**O o**	o	[ɔ]	
Ć ć	cie	͡[tɕ]	͡[dʑ]	**Ó ó**	o kreskowane	[u]	
D d	de	[d]	[t]	**P p**	pe	[p]	[b]
E e	e	[ɛ]		**R r**	er	[r]	
Ę ę	e nosowe	[ɛ̃ʷ]	[en], [em], [e]	**S s**	es	[s]	[z]
F f	ef	[f]		**Ś ś**	eś	[ɕ]	[ʑ]
G g	gie	[g]	[k]	**T t**	te	[t]	[d]
H h	ha	[x]		**U u**	u	[u]	
I i	i	[i]		**W w**	wu	[v]	[f]
J j	jot	[j]		**Y y**	y	[ɨ]	
K k	ka	[k]	[g]	**Z z**	zet	[z]	[s]
L l	el	[l]		**Ź ź**	ziet	[ʑ]	[ɕ]
Ł ł	eł	[w]		**Ż ż**	żet	[ʐ]	[ʂ]

Г л а с н ы е

Подъем	Ряд		
	Передний	Средний	Задний
	Нелабиализованные		Лабиализованные
Верхний	i (y)		u
Средний	e		o
Нижний		a	

С о г л а с н ы е

По способу образования			По месту образования					
			Губные		Переднеязычные		Средне-язычные	Задне-язычные
			Губно-губные	Губно-зубные	Зубные	Альвеолярные		
Шумные	Взрывные	Гл.	p p’		t (t’)			k k’
		Зв.	b b’		d (d’)			g g’
	Аффрикаты	Гл.			c	č	ć	
		Зв.			ʒ	ǯ	ʒ́	
	Фрикативные	Гл.		f f’	s (s’)	š	ś	x x’
		Зв.		v v’	z (z’)	ž	ź	
Сонорные	Носовые		m m’		n		n’	
	Боковые					l (l’)		
	Дрожащие					r (r’)		
	Скользящие		u̯				i̯	

ДИАКРИТИЧЕСКИЕ ЗНАКИ

kreska — ć, ś, ź, ń, ó

ć [ч’] – spać (спать), robić (делать)
ź [ж’] – źrenica (зрачок), źle (плохо)
ś [ш’] – jakiś (какой-то), śnieg (снег), ślimak (улитка)
ń [н’] – koń (конь), dłoń (ладонь)
ó [у] – lód (лед), twój (твой), mrówka (муравей)

kropka — ż

ż [ж] żółw (черепаха)

черта — ł

ł [ў] – ładny (красивый), miły (милый), łapa (лапа)

ogonek — ą, ę

ą [о^{н}], [о^{м}] — ząb (зуб), dąb (дуб), błąd (ошибка)
ę [е^{н}] — język

ДИГРАФЫ **ch, cz, sz, ść, dz, dź, dż, rz**

CH — [х]
chleb — хлеб
gmach — здание

CZ — [ч]
czas – время
czarny – черный

SZ — [ш]
szkoła – школа
zeszyt – тетрадь

ŚĆ [шч’] (**ŚC** перед I)
kość – кость

DZ — [дз]
dzwonić – звонить
bardzo – очень

DŻ — [дж]
dżem – джем

DŹ — [дж’]
dźwięk – звук

RZ — **[ж, ш]** **RZ=Ż**
rzeka – река
burza – буря

ŹDŹ — [ж͡дж’; ш͡ч’] (ŹDZ перед I)
gwóźdź – гвоздь

ŻDŻ — [ж͡дж]
odjeżdżać – уезжать

SZCZ — [ш͡ч]
szczotka – щётка

C [ц] cyklop

Ć [ч’], **CZ** [ч]. Ср. mieć ‘иметь’ – miecz ‘меч, клинок’.

Ź [ж’] – **Ż** [ж] Ср. źródło ‘источник’ – wieża ‘башня’.

[у] — **Ó**, **U** (sól, dziękuję)

[ж] — **RZ**, **Ż** (burza, żona)

[ч’] — cień, robić;

[ж’] — zima, mroźny;

[дʑ’] — dzień, dźwięk;

[ш’] — siła, śniadanie ‘завтрак’;

[н’] — pieniądze, koń.

лицо	ед. число			мн. число	
	муж. род	жен. род	ср. род	лично-муж.	женско-вещн.
1-е	*byłem*	*byłam*	**byłom*	*byliśmy*	*byłyśmy*
2-е	*byłeś*	*byłaś*	**byłoś*	*byliście*	*byłyście*
3-е	*był*	*była*	*było*	*byli*	*były*

Czyśmy się spóźnili? — «Мы опоздали?»; *Sameś to zrobił* — «Ты сам это сделал»

Лицо	ед. число			мн. число	
	муж. род	жен. род	ср. род	лично-муж.	женско-вещн.
1-е	*czytałem był*	*czytałam była*	**czytałom było*	*czytaliśmy byli*	*czytałyśmy były*
2-е.	*czytałeś był*	*czytałaś była*	**czytałoś było*	*czytaliście byli*	*czytałyście były*
3-е	*czytał był*	*czytała była*	*czytało było*	*czytali byli*	*czytały były*

лицо	ед. число				мн. число		
	być + ł-причастие			*być* + инфинитив	*być* + ł-причастие		*być* + инфинитив
	муж. род	жен. род	ср. род		лично-муж.	женско-вещн.	
1-е	*będę robił*	*będę robiła*	**będę robiło*	*będę robić*	*będziemy robili*	*będziemy robiły*	*będziemy robić*
2-е	*będziesz robił*	*będziesz robiła*	**będziesz robiło*	*będziesz robić*	*będziecie robili*	*będziecie robiły*	*będziecie robić*
3-е.	*będzie robił*	*będzie robiła*	*będzie robiło*	*będzie robić*	*będą robili*	*będą robiły*	*będą robić*

Лицо	ед. число			мн. число	
	муж. род	жен. род	ср. род.	лично-муж.	женско-вещн.
1-е	*byłbym*	*byłabym*	**byłobym*	*bylibyśmy*	*byłybyśmy*
2-е	*byłbyś*	*byłabyś*	**byłobyś*	*bylibyście*	*byłybyście*
3-е	*byłby*	*byłaby*	*byłoby*	*byliby*	*byłyby*

0 50 100 км
Кашубский
Новые смешанные диалекты
Новые смешанные диалекты
Великопольский диалект
Мазовецкий диалект
Силезский диалект
Малопольский диалект
Владыславово
Слупск
Гдыня
Гданьск
Кошалин
Бытув
Косьцежина
Тчев
Мальборк
Старогард-Гданьски
Эльблонг
Сувалки
Элк
Ольштын
Оструда
Любава
Тухоля
Грудзёндз
Щецин
Злотув
Пила
Быдгощ
Торунь
Ломжа
Белосток
Остроленка
Гожув-Велькопольски
Влоцлавек
Плоцк
Познань
Варшава
Седльце
Бяла-Подляска
Кутно
Конин
Ленчица
Лович
Скерневице
Зелёна-Гура
Лешно
Лодзь
Калиш
Равич
Глогув
Томашув-Мазовецки
Серадз
Милич
Пётркув-Трыбунальски
Радом
Сыцув
Легница
Люблин
Хелм
Вроцлав
Радомско
Ключборк
Кельце
Замосць
Валбжих
Бжег
Ченстохова
Ополе
Тарнобжег
Бытом
Домброва-Гурнича
Прудник
Гливице
Сосновец
Катовице
Краков
Тыхы
Рыбник
Тарнув
Жешув
Пшемысль
Бельско-Бяла
Кросно
Новы-Сонч
Новы-Тарг

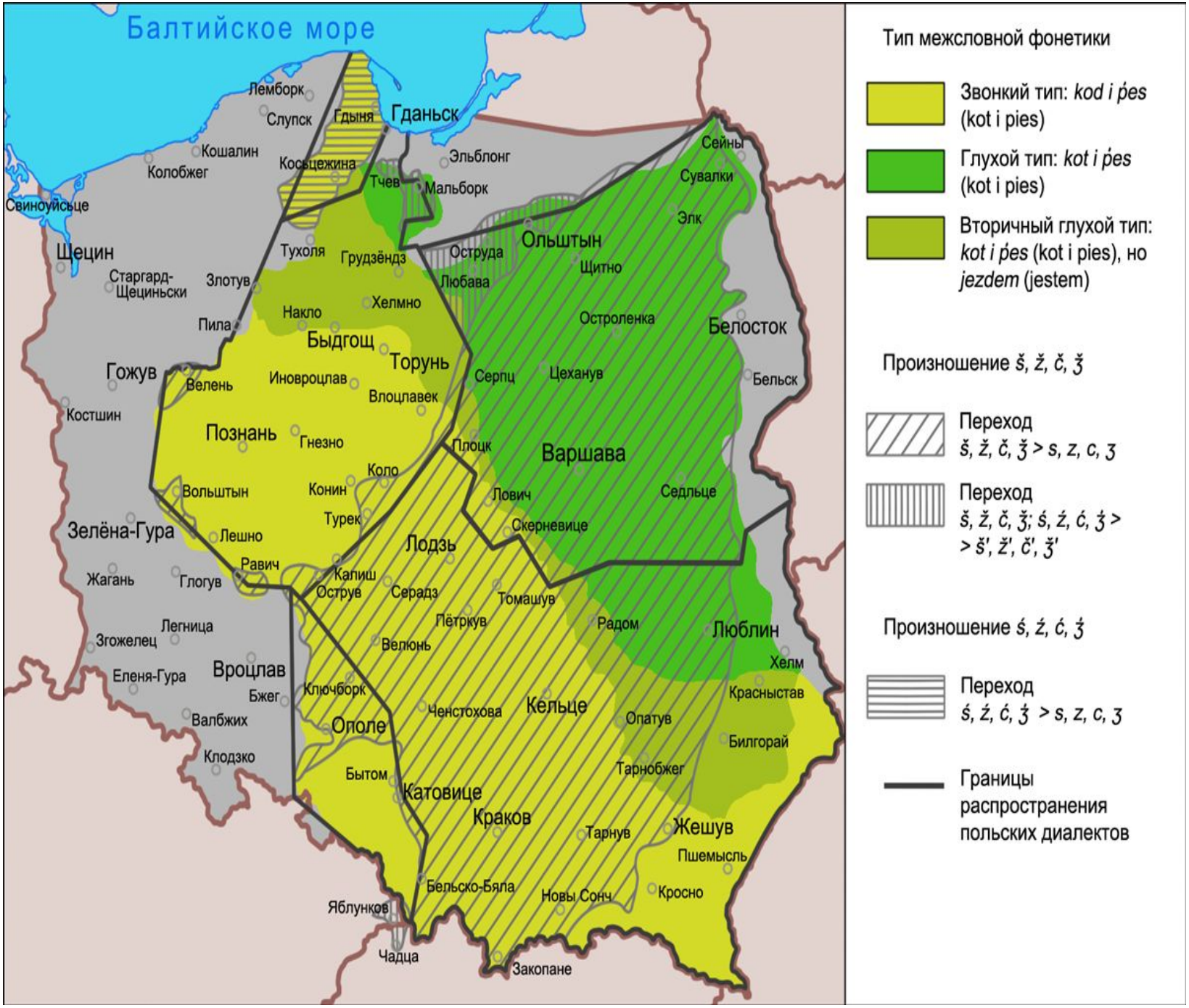
Балтийское море
Лемборк
Слупск
Гдыня
Гданьск
Кошалин
Колобжег
Косьцежина
Тчев
Мальборк
Эльблонг
Свиноуйсьце
Щецин
Старгард-Щециньски
Злотув
Тухоля
Грудзёндз
Оструда
Любава
Ольштын
Сейны
Сувалки
Элк
Щитно
Остроленка
Белосток
Бельск
Пила
Накло
Хелмно
Быдгощ
Торунь
Гожув
Велень
Иновроцлав
Влоцлавек
Серпц
Цеханув
Костшин
Познань
Гнезно
Плоцк
Варшава
Коло
Вольштын
Конин
Лович
Седльце
Турек
Скерневице
Зелёна-Гура
Лешно
Лодзь
Равич
Калиш
Острув
Серадз
Томашув
Жагань
Глогув
Легница
Пётркув
Радом
Люблин
Згожелец
Велюнь
Еленя-Гура
Вроцлав
Бжег
Ключборк
Ченстохова
Кельце
Опатув
Хелм
Красныстав
Валбжих
Ополе
Билгорай
Клодзко
Бытом
Тарнобжег
Катовице
Краков
Тарнув
Жешув
Пшемысль
Бельско-Бяла
Новы Сонч
Кросно
Яблунков
Чадца
Закопане
Тип межсловной фонетики
Звонкий тип: kod i ṕes (kot i pies)
Глухой тип: kot i ṕes (kot i pies)
Вторичный глухой тип: kot i ṕes (kot i pies), но jezdem (jestem)
Произношение š, ž, č, ǯ
Переход š, ž, č, ǯ > s, z, c, ʒ
Переход š, ž, č, ǯ; ś, ź, ć, ʒ́ > > š', ž', č', ǯ'
Произношение ś, ź, ć, ʒ́
Переход ś, ź, ć, ʒ́ > s, z, c, ʒ
Границы распространения польских диалектов

Tekst gwarowy — Dąbrówka Wielkopolska

No kcinyj u nos, jak ... miała tam poródzić córka dziecko, no to matka już nasykowaa (!) poduszki, kószulke, pieluszki, nie, żeby wszystkło bułoe pogotowiu. A potym, jak buło tak dalyko już do urodzyniu, no tło musioł sie tyn mónż starać. Musioł jachać po arkusiere, żyby wszysko dobrze buo, a jag nie mógła arkusiera, musioł po liekarza jachać, no. Tero dziecko sie urodziłoe, łokompali, jak kómpali, noprzód downi to kompali w taki kopónce drewnianyj z drzewa, a dzisiaj no to ju som takie waninki, to ju w taki wanince te dziecko łokompiom.

Nagranie z archiwum fonograficznego Zakładu Dialektologii Polskiej UAM w Poznaniu. Fragment rozmowy nagranej przez prof. Zenona Sobierajskiego 06.05.1951 r.; informatorką była p. Agnieszka Kostera, ur. 1899 r.; przepisał Jerzy Sierociuk.

http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=opis-dialektow&l2=dialekt-wielkopolski&l3=wielkopolska-zachodnia&l4=teksty-dabrowka-wielkopolska-tekst1

Niedziela Palmowa

Palmy to wszyscy, każdy jeden musioł mieć do kościoa. Do kościoa każdy szed z palmo, cy dziołcha cy chopok kazdy mioł palme, ale to były normalne, rob... robione. Takie bazie, no i jałowiec. Dużo jałowca przy kraju, bo to tym sie bili, tym jałowcem, każdy jeden drugiego kuł. No i świeńciły.

Borowiny dużo nazbirali w lesie.

No, ale nie było ta jak teroz co całe mojom i z kwiotkami, tylko była tako normalno góra, i tu było takie obtegowane i były stążki z bibuły przywionzane i wiency nie było. Nie było tego ubiranego na dół.

Informatorki:

Grupa śpiewaczo-obrzędowa "Płazianki" (zrzeszona w Chrzanowskim Stowarzyszeniu Folklorystycznym) w składzie: Emilia Kurowska – kierownik grupy (ur. w 1950 r.), Maria Kosowska (ur. w 1948 r.), Władysława Oleksy (ur. w 1941 r.), Zofia Chrząścik (ur. w 1935 r.), Helena Płaszczyca (ur. w 1933 r.), Józefa Kozikowska (ur. w 1953 r.), Krystyna Bąba (ur. w 1940 r.), Władysława Styrna (ur. w 1950 r.).

Nagranie i zapis: Izabela Stąpor

O przesądach

Teras mniej ludzie już w te gusła wjerzo, a kedyś to jak tylko sie co, jak był, jak zachorował człowjek, to nie wozili go do doktora, tylko wsadzali go do pjeca po chlebje, żeby on sie wygrzał, a wsadzili jednego dzieciaka takiego małego, pjec zamkneli, to on sie ugotował w tym pjecu, bo tak było, ugotował sie, nu zamkneli, za goronco było, dzieciak nie krzyczał, otwjerajo a dzieciak ugotowany, upjeczony, to kedyś takie ludzie, ale jak, znowuż, jak przyszedł kominiarz w poniedziałek, jak chodził kominiarz, broń Boże, aby nie w poniedziałek przyszedł, bo jak przyszedł w poniedziałek kominiarz, to za cały tydzień było nieszczeńście, jak, jak kot przeleciał czarny to żałoba była, a teraz to przeszli, przeszły te.

Informatorka: Zofia Ziętara , ur. 6.02.1929 r. w Rębowie pod Wyszogrodem.
Nagranie: Paweł Ziętara
Przepisanie: Monika Kresa
Opracowanie: Justyna Garczyńska

Opis dialektów polskich | **Dialekt śląski | Śląsk północny**

Polok przised, tak Polok przised do sklepu, wlołz, i ta jeden Ślunzok buł w sklepie, przy ladzie i tan dyskutowoł, no atyn, tyn Polok tak nie wiedzioł, cy to łon jest Niymiec, Pololk ni, bo tako gołdka jakoś, on co ta ni za bardzo rozumioł i go sie pytoł:
- Pan Polak?
A tyn Ślunzak pado:
- Ni, po gruntfarba. Bo lak zech kupił juz wcora.

Informator: Antoni Sobania – urodził się w 1946 roku w Kuniowie.
Nagranie: Monika Kresa, Ewa Kurowska. Przepisanie i opracowanie: Monika Kresa. Weryfikacja: Halina Karaś.